

ЎЗБЕКИСТОН ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАРНИ ЖОРИЙ ҚИЛИШДАГИ МАВЖУД МУАММОЛАР ВА ЕЧИМЛАР

Элдоржон Элмуродов

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви
академияси мустақил изланувчиси

АННОТАЦИЯ

Мазкур мақолада таълим сиёсатининг муҳимлиги, хусусан олий таълим тизимини халқаро стандартлар асосида ислоҳ қилишга доир илмий-назарий ҳамда амалий масалалар таҳлил қилинган. Хусусан, инсон капиталини ривожлантиришда таълимнинг ўрни, ривожланган мамлакатлар олий таълим тизимидаги меъёрларни мамлакатимиз учун татбиқ этиш, жаҳон стандартларига интеграциялашуви каби жараёнлар қиёсий метод асосида тадқиқ этилган. Шунингдек, мазкур илмий мақолада олий таълим тизимида халқаро стандартларни қўллаш масалаларида ўз ечимини кутаётган бир қатор долзарб муаммо ва камчиликлар, уларнинг ечимига доир хулоса ва таклифлар келтирилган.

Калит сўзлар: таълим сиёсати, олий таълим тизими, таълим ташкилотлари, халқаро стандартлар, молиявий ва академик мустақиллик, илмий салоҳият, сифатли таълим ва рақамлаштириш.

КИРИШ

XXI асрнинг дунёда “яшаб қолиш” учун кураш ниҳоятда мураккаб воқеликлар билан кечаётган бир пайтда нажот фақат таълимда эканлиги яна бир бор ўз исботини топмоқда. Тараққиёт сари интилган ҳар қандай давлат аввало инсон капиталига сармоя сафарбар этиши таълим масаласининг қанчалик долзарб эканлигини кўрсатади. Глобал тенденциялардан ортда қолмаслик нуқтаи-назаридан инсон тараққиётига урғу бериш ҳар қандай мамлакат истиқболининг асосидир. Инсон капитали эса таълим сифатига, унинг халқаро андозалар негизида ривожланиши билан чамбарчас боғлиқдир. Янги аср арафасида Осиё ва Африка давлатлари ривожланиш бўйича деярли бир хил даражада эди. Ҳозир эса, Конго ёки Эфиопияни Жанубий Корея ва Сингапур билан қиёслаб бўлмайди. Жанубий Корея ва Сингапур инсон капиталига ўз вақтида эътибор қаратгани туфайли иқтисодий жиҳатдан юксалди. Буни Гана тарихи ҳам тасдиқлайди: 1990

йилларда ва 2000 йиллар бошида мамлакат таълимга кетадиган харажатлар миқдорини икки баробар кўпайтириш орқали асосий кўрсаткичларни кескин оширишга муваффақ бўлди. Натижада 1999 йилдан 2012 йилгача мамлакатда саводхонлик даражаси 64 фоизга етди, қашшоқлик даражаси эса 61 фоиздан 13 фоизга тушди. Халқаро андозаларга мос таълим сиёсати юритган ва уни самарали тасарруф этган кўпгина мамлакатларда инновацион тараққиёт кузатилди. Замонавий халқаро таълимнинг қўлланилиши ўз-ўзидан ижтимоий-иқтисодий муаммоларнинг ечимига хизмат қилди.

Кейинги йилларда мамлакатимизда ижтимоий-иқтисодий ривожланишнинг устувор йўналишларига ҳамда халқаро стандартлар талабларига мос келадиган олий таълим тизимини яратиш бўйича кенг қўламли ишлар амалга оширилмоқда. Масалан, 2017 йилда Инновацион ривожланиш вазирлиги, 2017-2020 йилларда жами 18 та илмий ташкилот, 10 та илмий марказ, 4 та технопарк, 1 та жамғарма ва 1 та миллий венчур фонди ташкил этилди. Бундай мисоллар кўплаб топилади. Умуман олганда, давлатимиз ҳукумати томонидан аҳоли билим савиясини ошириш, сифатли таълим тизимини янада ривожлантириш, унга халқаро стандартларни жорий этиш борасида ислохотлар амалга ошириб келинмоқда.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Ўтган давр ичида Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегиясининг тўртинчи устувор йўналиши, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ҳамда “Олий таълим муассасаларида таълим сифатини ошириш ва уларнинг мамлакатда амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотларда фаол иштирокини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарорлари доирасида таълим соҳасида амалга оширилиши зарур бўлган масалалар, хусусан олий таълим тизимини ислох қилиш, замонавий хорижий тажрибаларни қўллаш орқали унинг самарадорлигини оширишга қаратилган бир қанча амалий ислохотлар амалга оширилди. Илм-фан тизимида давлат сиёсати ривожлантириб келинмоқда. Жумладан, Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш Концепцияси, Илм-фанни 2030 йилгача ривожлантириш Концепцияси, “Илм-фан ва илмий-фаолият тўғрисида”ги ва “Инновацион фаолият тўғрисида”ги, “Таълим тўғрисида”ги қонунлар қабул қилинди. Мазкур қонун ва қарорлар орқали олий таълим тизимини ислох қилиш, уни замон талаблари асосида хорижий стандартлар асосида янада

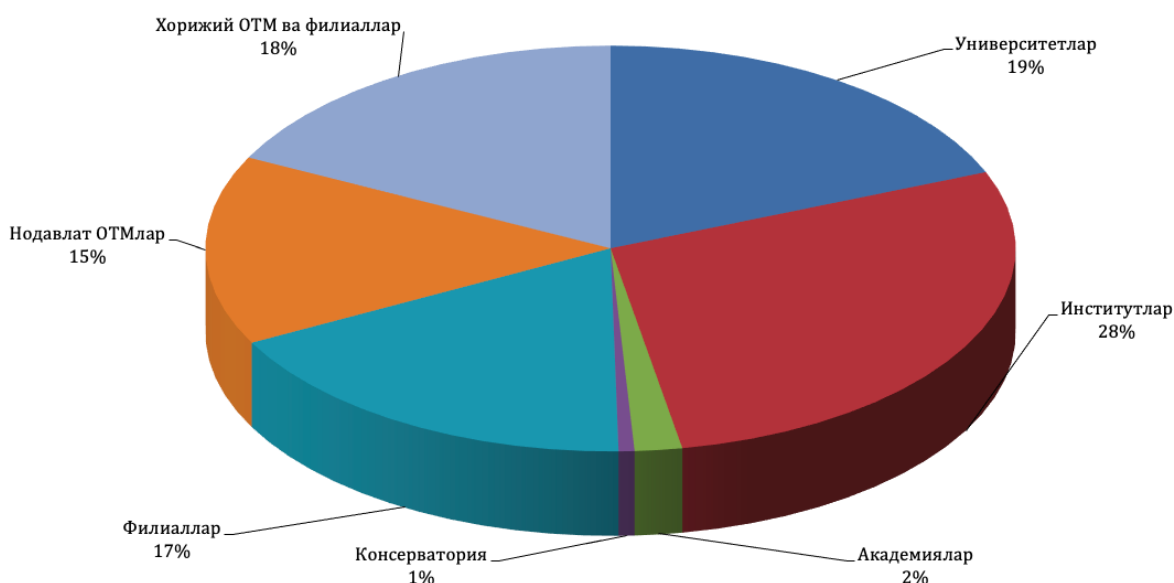
ривожлантириш борасида амалий сай-ҳаракатлар олиб борилмоқда. Айнан замон талабларига мослаштириш мақсадида ЮНЕСКО томонидан жорий этилган “Таълимнинг халқаро стандарт классификацияси” ҳамда “ТХСК: Таълим ва касбий тайёрлаш соҳалари” асосида “Олий таълимнинг Давлат таълим стандарти. Асосий қоидалар” ва “Олий таълимнинг Давлат таълим стандарти. Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари классификатори” каби ҳужжатлар орқали бизнинг олий таълим тизимимизнинг интеграциялашуви амалга ошмоқда.

Ўзбекистон олий таълим тизимида халқаро стандартларни жорий қилиш асосида таълим тизимини такомиллаштиришдаги мавжуд муаммоларга аниқлик киритилди. Мазкур масалалар бўйича илмий изланишлар олиб борилди. Бугунги олий таълим тизимида жаҳоннинг илғор стандартларини тадбиқ этишга оид сифат ва миқдорий таҳлиллар, қиёслаш ва эмпирик методлар – кузатиш ва тизимли ёндашув каби усуллардан самарали фойдаланилди.

ТАҲЛИЛ ВА НАТИЖАЛАР

Бугунги кунда республикада 159 та олий таълим муассасаси мавжуд бўлиб, шундан университет – 30 та, институт – 45 та, академия – 3та, консерватория – 1 та, филиал – 28 та, нодавлат ОТМлар – 24 та ҳамда 28 таси хорижий олий таълим муассасаси ва уларнинг филиаллари ҳисобланади (Диаграмма №1). Мамлакатда хорижий ОТМлар филиаллари йилдан йилга кўпаймоқда. Сўнгги 3 йилда хорижий олий таълим муассасалари сони 10 тадан 20 тага ошди. Хусусан, 2021/2022-ўқув йилидан Тошкентда Санкт-Петербург давлат университети филиали, Бутунроссия кинематография институти филиали, Венгриянинг Дебрецен университети филиали, 2022/2023-ўқув йилидан эса Россия тиббиёт университетининг Тошкент филиали таълим фаолиятини бошлайди. Шунингдек, геология йўналишида мутахассислар тайёрлайдиган Италиянинг Пиза университети филиали очилиши кутилмоқда.

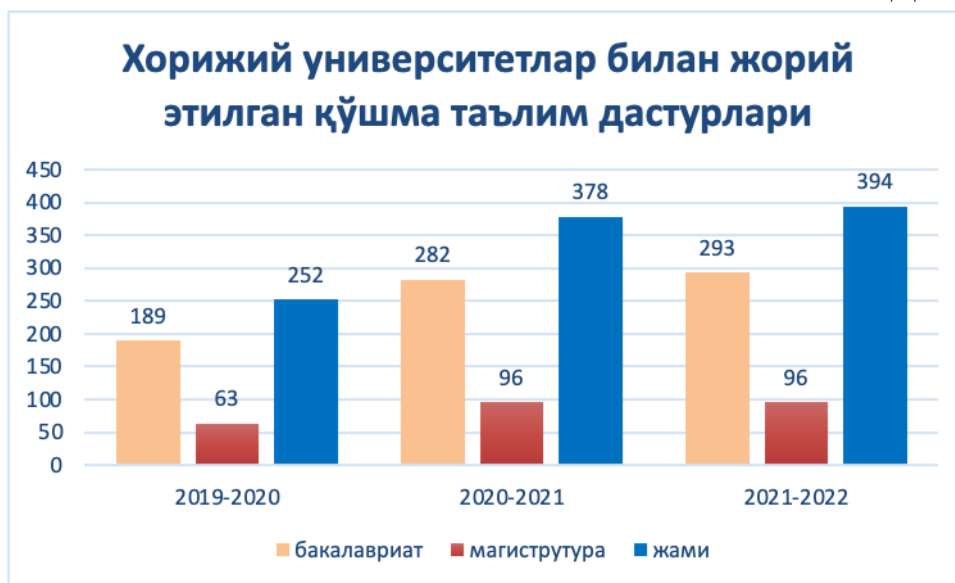
Диаграмма №1

Мамлакатимизда олий таълимни тизимли ислоҳ қилишнинг устувор йўналишларини белгилаш, замонавий билим ва юксак маънавий-ахлоқий фазилатларга эга, мустақил фикрлайдиган юқори малакали кадрлар тайёрлаш жараёнини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш, олий таълимни модернизация қилиш, илғор таълим технологияларига асосланган ҳолда ижтимоий соҳа ва иқтисодиёт тармоқларини ривожлантириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш Концепцияси қабул қилинди. Мазкур концепция Ўзбекистон олий таълим тизимида халқаро стандартларни қўллашда туб сифат ўзгаришларини амалга оширишга тurtки бўлди. Республикадаги камида 10 та олий таълим муассасасини халқаро эътироф этилган ташкилотлар (Quacquarelli Symonds World University Rankings, Times Higher Education ёки Academic Ranking of World Universities) рейтингининг биринчи 1000 та ўриндаги олий таълим муассасалари рўйхатига киритиш; халқаро тажрибалардан келиб чиқиб, олий таълимнинг илғор стандартларини жорий этиш; ўқув жараёнини босқичма-босқич кредит-модуль тизимига ўтказиш; олий таълим муассасаларининг академик мустақиллигини таъминлаш; олий таълимнинг инвестициявий жозибadorлигини ошириш, хорижий таълим ва илм-фан технологияларини жалб этиш каби муҳим вазифалар белгилаб олинди.

Мазкур вазифалардан келиб чиқиб, 2018 йилдан Ўзбекистон ва хорижий олий таълим муассасаларининг ўзаро келишуви ҳамда қўшма таълим дастурлари асосида талабаларни ўқитишни ташкил этиш ва икки томонлама тан олинадиган диплом бериш амалиёти жорий этилди. Натижада, 2021-2022 ўқув йилига келиб, республика олий таълим муассасаларида 394 та қўшма таълим дастурлари жорий этилди (Диаграмма №2):

Диаграмма №2

Мамлакатимизнинг ҳар бир олий таълим муассасаси билан АҚШ, Буюк Британия, Франция, Италия, Нидерландия, Россия, Япония, Жанубий Корея, Хитой ва шу каби бошқа давлатларнинг етакчи илмий-таълим муассасалари билан ҳамкорлик алоқаларининг ўрнатилгани ўта муҳим аҳамият касб этади. Шу асосда ҳар йили 350 нафардан ортиқ хорижлик юқори малакали педагог ва олимларнинг мамлакатимиз олий ўқув юртларига ўқув жараёнига жалб этилмоқда. Илғор халқаро имтиҳон тизимлари (TOEFL, IELTS, CEFR, SAT General, SAT Subject ва ҳоказо) сертификатларига эга бўлган абитуриентларга тегишли фанлардан белгиланган энг юқори балл бериш ва ушбу фанлар тест синовидан озод қилиш тартиби жорий этилди.

Молиявий ва академик мустақиллик бериш тараққий этган давлатларда жорий этилган асосий демократик тамойиллардан бири ҳисобланади. Жумладан, олий таълим муассасаларига академик мустақиллик берилиши муҳим қадамлардан бўлиб, 2021/2022 ўқув йилидан бошлаб барча ўқув режа ва ўқув дастурлар ҳар бир олий таълим муассасаси томонидан мустақил равишда ишлаб чиқилиши ва тасдиқланиши жорий этилди. Шунингдек, республикадаги 10 та олий таълим муассасалари ўзини ўзи молиялаштириш тизимига ўтказилди. Бундай

амалиёт 2017 йилга қадар бўлмаган эди. Натижада ОТМларнинг академик мустақиллиги таъминланмоқда. Ҳар бир ОТМ мустақил бозорнинг мавжуд тамойилларини ҳисобга олган ҳолда рақобатга киришади. Сифатли кадрлар тайёрлашга хизмат қилади. Бу эса коррупция ва непотизм каби салбий иллатларни олдини олишда муҳим қадам бўлади. Шу сабабли ҳам сўнгги йилларда педагогларнинг ойлик маошлари 2018 йилга нисбатан 2,5 баробарга оширилди. Олий таълим муассасалари ҳузурида аниқ, табиий фанларга ихтисослаштирилган 6 та мактаблар ташкил этилиб, иқтидорли ёшларни саралаш тизими яратилди.

2017 йилга қадар олий таълим тизимига тўғридан-тўғри инвестициялар жалб этилмаган бўлса, 2017-2020 йилларда жами 4,3 млрд. доллар жалб этилди. Олий таълим муассасалари сони икки баробарга ошди. Хусусан, олий таълим муассасалари сони 2000 йилда 61 тани ташкил этган бўлса, 2020 йилга келиб 141 тага етди. Яъни охириги тўрт йил мобайнида 49 та янги ОТМлари ташкил этилди. Маълумки, хусусий ОТМлар 2016 йилга қадар мавжуд бўлмаган эди. 2017 йилдан то шу кунга қадар жами 10 дан ортиқ хусусий ОТМлар очилди. Хорижий ОТМлар (филиаллари) сони 4 баробарга оширилиб, бугунги кунда уларнинг сони 28 тани ташкил этмоқда.

Юқорида таъкидлаб ўтилган олий таълим тизимида халқаро стандартларни қўллаш масалаларида ўз ечимини кутаётган бир қатор долзарб **муаммо ва камчиликлар** сақланиб қолмоқда.

А) Олий таълим билан қамров даражасининг аҳоли сонига нисбатан етарли даражада эмаслиги: 2016 йилда битирувчиларни олий таълимга қамрови 9 фоизни ташкил этган бўлса, ҳозирда қамров даражаси уч баробарга оширилди. 2021 йилга келиб 28 фоизга етказилди. 2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясининг 46-мақсадида белгиланганидек, келгуси беш йил ичида уни 50 фоизга етказиш муҳим вазифалардан бири қилиб белгиланди. Шунингдек, олий таълимнинг бакалаврият, магистратура ва сиртки шакллари учун квоталар оширилиб, кечки таълим шакли жорий этилди. Давлат грантлари сони 47 мингтага кўпайтирилиб, эҳтиёжманд оилаларга 2 мингта алоҳида грантлар ажратилди.

Б) Таълим сифатини таъминлаш соҳасида: 2026 йилга қадар 10 та салоҳиятли республика олий таълим муассасасини QS ва THE халқаро рейтингларига киришга мақсадли тайёрлашни олдимизга мақсад қилиб қўйган эканмиз, таълимнинг сифатига алоҳида эътибор бериш керак бўлади. Хусусан, давлат таълим стандартлари, дастурлари, низом ва талабларини халқаро стандартларга мос ҳолда замон

талаблари асосида шакллантириш орқали уларда Янги Ўзбекистон тараққиётини ўзида мужассам этишига эришмоғимиз даркор. Бу борада ижобий ўзгаришлар сезилмоқда. Хусусан, республика олий таълим тизимининг жаҳон таълим маконига интеграциясини жадаллаштириш ва замон талабларига мослаштириш мақсадида ЮНЕСКО томонидан жорий этилган “Таълимнинг халқаро стандарт классификацияси” ҳамда “ТХСК: Таълим ва касбий тайёрлаш соҳалари” асосида 2021/2022 ўқув йилидан бошлаб олий таълим стандартлари қайта ишлаб чиқилди ва тасдиқланди. Булар “Олий таълимнинг Давлат таълим стандарти. Асосий қоидалар” ва “Олий таълимнинг Давлат таълим стандарти. Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари классификатори” деб номланган ҳужжатлардир. Сўнгги 3 йилда олий таълим муассасаларининг 1611 нафар профессор-ўқитувчиси хорижий олий таълим муассасаларида стажировка ўташи ва малака ошириши таъминланди. Халқаро ҳамкорлик доирасида хорижий олий таълим ва илмий муассасалар магистратура мутахассислигига 112 нафар, докторантурасига 51 нафар ёшлар таълим олишга қабул қилинди. «Эл-юрт умиди» жамғармаси орқали 46 нафар профессор-ўқитувчининг Канада, Буюк Британия ва Италия давлатларида стажировка ўташи таъминланди. 2017 - 2019 йилларда таълим жараёнига 1154 нафар хорижлик юқори малакали педагог ходим ва олим жалб этилди (АҚШдан 94 нафар, Европа мамлакатларидан 445 нафар, Осиё мамлакатларидан 299 нафар, МДХ мамлакатларидан 316 нафар).

В) Илмий салоҳият даражасининг пастлиги: Бугунги кунда олий таълим муассасалари аксариятининг илмий салоҳияти 50 фоизга ҳам етмайди. Бу жиддий муаммо. Ҳозирги кунда республика ОТМларидаги илмий даражалар берувчи илмий кенгашлар сони 84 тани ташкил қилмоқда (2017 йилда 48 та эди). Сўнгги 3 йилда 1693 нафар профессор-ўқитувчи докторлик диссертациясини ҳимоя қилиши натижасида олий таълим муассасаларида илмий даражага эга педагог ходимлар сони 9 636 нафарга етди (шундан 2130 нафари фан доктори (DSc), 7506 нафари фан номзоди (PhD) ҳамда республика олий таълим муассасаларининг илмий салоҳияти 5,1 фоизга ошишига эришилди. Илмий салоҳиятни ошириш мақсадида бир нечта энгилликлар амалга ошириб келинмоқда. Хусусан, олий таълимдан кейинги таълимнинг бир поғонали тизими жорий қилинган хорижий давлатларнинг рўйхати ҳар йили халқаро рейтингларда биринчи 300 та ўрндан бирини эгаллаган олий таълим ташкилотларида олинган фалсафа доктори (PhD) ёки фан доктори (DSc) илмий даражаси тўғрисидаги ҳужжатлари Ўзбекистон Республикасида фан доктори (DSc) сифатида

тўғридан-тўғри тан олиними ва нострификация қилиниши, шунингдек халқаро рейтингларда биринчи 300 та ўриндан бирини эгаллаган олий таълим ташкилотларида олинган профессор, доцент, катта илмий ходим ва уларга тенглаштирилган бошқа илмий унвонлар тўғрисидаги ҳужжатлар олий таълим муассасалари ва илмий ташкилотлар кенгашларининг тавсиясига асосан Ўзбекистон Республикасида кўшимча экспертиза ўтказмасдан ва бошқа синонларсиз тўғридан-тўғри тан олиш тартиблари жорий этилди.

Г) Олий таълимни рақамлаштириш борасида: 2020 йилда рўй берган пандемия бизнинг олий таълим тизимимизда рақамли технологияларни жорий этиш борасида олдинда бажаришимиз лозим бўлган кўплаб вазифалар борлигини кўрсатди. Аксарият аҳоли вакиллари ва кенг жамоатчилик масофа орқали онлайн тарзда олиб борилган дарс машғулотларининг сифати қониқарли эмаслиги, ўқув ва бошқарув таълим жараёни тўлиқ автоматлаштирилмаганлигидан турли эътирозларни билдира бошлади. Ваҳоланки, хорижий давлатларнинг юртимиздаги филиаллари бўлган Сингапур менежментни ривожлантириш институти, Турин политехника университети, Вебстер университети, Инха университети ва шу каби бошқа хорижий давлатларнинг филиалларида бу каби муаммоли масалалар ўқув таълим жараёнига татбиқ этиб келинмоқда. Шу сабабли юртимиздаги олий таълим тизимида авваллари мавжуд бўлмаган рақамлаштириш ишлари кенг миқёсда амалга оширилмоқда. Хусусан, рақамли университет лойиҳаси доирасида “Маъмурий бошқарув”, “Ўқув жараёни”, “Илмий фаолият” ва “Молиявий бошқарув” модулларидан иборат “Олий таълим тизимларини бошқариш ахборот тизими” жорий қилиниб, олий маълумот олганлик тўғрисидаги диплом маълумотларининг ягона электрон базаси яратилди. Давлат олий таълим муассасаларининг 50 фоизи ўқув жараёнлари кредит-модул тизимига ўтказилди. Узлуксиз касбий таълим электрон платформаси яратилди ва у орқали педагог ва раҳбар ходимлар хоҳлаган вақтда ва хоҳлаган жойда турли мобил қурилмалар орқали узлуксиз малакаларини ошириб бориш имконияти яратилди. Олдинлари ўқитувчилар ҳар 5 йилда ва раҳбар ходимлар ҳар 3 йилда малакасини ошириб келар эди.

Д) Рейтинги юқори дунё давлатлари таълими босқичига эришиш борасида: Давлат раҳбари Ш.Мирзиёев ўзининг маърузаларида сифатли таълим тизимини хорижий стандартлар асосида юртимизда йўлга қўйиш учун доимо изланишда ва ҳаракатда бўлишимиз кераклиги ҳақида сўз боради. Дарҳақиқат, биз дунёга очилмасак, замон талабларини ўзлаштирмасак рақобатбардош кадрларни

етказиб бера олмаймиз. Шу мақсадда бугунги кунда республика ОТМларида қўшма ўқув дастурлари доирасида ҳам амалий ишлар амалга ошириб келинмоқда. Хусусан, Ўзбекистондаги олий таълим муассасаларида МДХ ва Европанинг қатор нуфузли олий ўқув юртлари билан ҳамкорликдаги double degree таълим дастурлари асосида ўқитиш қамрови кенгаймоқда. АҚШ, Германия, Франция Италия, Финляндия, Нидерландия, Туркия, Индонезия, Исроил ва бошқа 22 та давлатнинг 104 та етакчи университетлари билан ҳамкорликда қўшма таълим дастурлари асосида бакалавриятнинг 83 та таълим йўналиши ва магистратуранинг 64 та мутахассислиги бўйича кадрлар тайёрлаш йўлга қўйилган. Уларда ахборот-коммуникация технологиялари, халқаро ҳуқуқий муносабатлар, бизнесни бошқариш, дастурлаш ва бошқа замонавий йўналишлар бўйича кадрлар тайёрланмоқда. Хорижий олий таълим муассасаларидан Сингапур менежментни ривожлантириш институти, Астрахан давлат техника университетининг Тошкент вилоятидаги филиалида ҳамда ТЕАМ университети, Фарғона шаҳрида Корея халқаро университети каби нодавлат олий таълим муассасалари фаолияти йўлга қўйилган.

ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР

Юқоридаги таҳлиллар ва билдирилган фикрлардан келиб чиққан ҳолда, биз Ўзбекистон олий таълим тизимида халқаро стандартларни қўллаш борасида қуйидаги ишларни амалга оширишни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз:

1. Республикада таълим қамровини кенгайтириш жараёнида таълим сифатини ошириш борасидаги талаб ва мезонларни такомиллаштириб бориш лозим.

2. Таълим жараёни билан ишлаб чиқариш ўртасидаги ўзаро боғлиқликни тизимли ва халқаро касблар классификацияси стандартига мос тарзда шакллантириш. Олий таълим билан ишлаб чиқариш ўртасидаги интеграцияни сифатли таълим бериш орқали мавжуд меҳнат бозоридаги талаб ва таклифлар асосида амалга оширишни тўлиқ йўлга қўйиш лозим.

3. Мамлакат олий таълим тизимини 2021/2022 ўқув йилидан бошлаб рейтинг тизимидан кредит-модуль тизимига ўтказиш бошланди. Мазкур халқаро стандартларни олий таълимга “тажриба-синов босқичидан” тўлиқ жорий этилишига эришиш лозим. Буни таълимнинг халқаро стандарт классификацияси асосида амалиётга татбиқ этилишига алоҳида эътибор бериш лозим бўлади.

4. Олий таълим тизимини бошқариш жараёнида иштирокчилар, яъни таълим сиёсатини амалга оширадиган

сиёсий институтларнинг вазифалариларни аниқ белгилаш лозим. Ушбу иштирокчилар ўртасидаги мутаносиблик таълим соҳасидаги давлат сиёсатини самарали амалга оширилишини таъминлайди.

5. Олий таълим тизимини нафақат бошқарув жараёнига, балки унинг ўқув, илмий ва услубий каби жараёнларига ҳам очиқлик ва шаффофликни таъминлайдиган рақамлаштиришни янада жадаллаштириш лозим. Бунда талабаларни баҳолаш ва кредит тўплашини қайд этувчи автоматлаштирилган интернет платформалари, талабалар томонидан масофадан туриб фанлар ва ўқитувчиларни танлаш тизими, кредитларни тўплаш тизими ва шу каби хорижий стандартларга мос механизмларини жорий этиш олдимизда турган муҳим вазифаларимиздан биридир.

REFERENCES

1. 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги 4947-сон Фармони // Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатлар тўплами, 2017 йил, 6-сон, 70-модда, 20-сон, 354- модда, 23-сон, 448-модда.
2. 2022 - 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг 28.10.2022 йилдаги ПФ-60-сон Фармони // Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 18.03.2022 й., 06/22/89/0227-сон.
3. Илм-фан ва илмий-фаолият тўғрисидаги Ўзбекистон Республикасининг 29.10.2019 йилдаги ЎРҚ-576-сон қонуни // Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 12.10.2021 й., 03/21/721/0952-сон.
4. Илм-фанни 2030 йилгача ривожлантириш Концепциясини тасдиқлаш тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 29 октябрдаги ПФ-6097-сон Фармони // Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 09.11.2021 й., 06/21/3/1037-сон.
5. Инновацион фаолият тўғрисидаги Ўзбекистон Республикасининг 24.07.2020 йилдаги ЎРҚ-630-сон қонуни // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 24.07.2020 й., 03/20/630/1101-сон.
6. Олий таълим муассасалари // www.edu.uz/uz/otm/index
7. Олий таълим муассасаларида таълим сифатини ошириш ва уларнинг мамлакатда амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотларда фаол иштирокини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси

Президентининг 05.06.2018 йилдаги ПҚ-3775-сон Қарори // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 26.03.2021 й., 07/21/5040/0243-сон.

8. Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-2909-сон қарори. 2017 йил 20 апрель // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 28.09.2020 й., 06/20/6075/1330-сон.

9. Салоҳўжаев Р. Инсон капитали тараққиёти замонавий иқтисодийотни ривожлантиришнинг ягона йўли // www.review.uz/oz/post/rauf-saloxojaev-inson-kapitali-taraqqiyyoti-zamonaviy-iqtisodiyotni-rivojlantirishning-yagona-yoli

10. Таълим тўғрисидаги Ўзбекистон Республикасининг 23.09.2020 йилдаги ЎРҚ-637-сон қонуни // Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 12.10.2021 й., 03/21/721/0952-сон.

11. Ўзбекистон Республикаси Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш Концепциясини тасдиқлаш тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг 08.10.2019 йилдаги ПФ-5847-сон Фармони // Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 18.03.2022 й., 06/22/89/0227-сон.

12. Хўжаев А. Халқаро стандартларни жорий этиш - жаҳон таълим маконига интеграция шarti // www.yuz.uz/news/xalqaro-standartlarni-joriy-etish--jahon-talim-makoniga-integratsiya-sharti

13. Шерқулов Р. Инсон капиталини ривожлантиришдаги узилишлар // www.xs.uz/uzkr/post/inson-kapitalini-rivozhlantirishdagi-uzilishlar

14. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлис депутатлари ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномаси. 2022 йил 20 декабрь. <https://president.uz/uz/lists/view/5774>

15. E.Elmuurodov. Transformation of higher education policy in Uzbekistan through the prism of internationalization: reality and challenges. International Scientific and Practical conference on “Raising a new generation in era of global transformation: challenges and prospects” April 1, 2022. Pucheon University. Baktria press. 2022, pp139-142

16. E.Elmuurodov, O.Adilov. Quality Assurance Issues in International Collaboration Programs in Uzbekistan in Higher Education: Dilemmas and Challenges in State Policy“Таълимдаги халқаро тадқиқотларнинг Янги Ўзбекистон тараққиётидаги ўрни” мавзусидаги халқаро илмий-амалий конференция илмий ишлар тўплами. Тошкент: Таълим сифатини баҳолаш бўйича халқаро тадқиқотларни амалга ошириш миллий маркази, 2022. pp-252-256